

Základné ústavné princípy (nielen) v trestnom konaní **Basic constitutional principles (not only) in criminal proceedings**

JUDr. Ing. Gréta Noé, LL.M., Bc. Ján Lesniak

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav verejného práva
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Anotácia

V trestnom konaní je nutné rešpektovať a uplatňovať všeobecné ústavné princípy vzťahujúce sa na základné práva a slobody garantované Ústavou Slovenskej republiky. Tieto je potrebné zohľadniť predovšetkým (avšak nielen) pri normotvornej (*de lege ferenda*) činnosti zákonodarcu. Ústavné princípy vytvárajú postuláty na normy obsiahnuté v trestnoprocených predpisoch. Pri normotvornej činnosti je nutné dbať aj na medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky pri zmene trestnoprávných predpisov, ktoré vyplývajú nielen zo znenia medzinárodných zmlúv, ale aj z rozhodovacej činnosti najvyšších súdnych autorít. Zohľadnením limitov trestného konania, ktoré vyplývajú z niektorých ústavných noriem a medzinárodnoprávných záväzkov Slovenskej republiky, sa dosiahne zároveň naplnenie doktríny pozitívneho záväzku štátu.

Annotation

In criminal proceedings, it is necessary to respect and apply general constitutional principles relating to basic rights and freedoms guaranteed by the Constitution of the Slovak Republic. These must be taken into account primarily (but not only) in the law-making (*de lege ferenda*) activity of the legislator. Constitutional principles create postulates for standards contained in criminal procedure regulations. In norm-making activities, it is also necessary to pay attention to the international obligations of the Slovak Republic when changing criminal law regulations, which result not only from the wording of international treaties, but also from the decision-making activities of the highest judicial authorities. By taking into account the limits of criminal proceedings, which result from some constitutional norms and international legal obligations of the Slovak Republic, the fulfillment of the doctrine of the positive obligation of the state will be achieved at the same time.

Klíúčové slová

ústavné princípy, právny štát, ukladanie povinností, medze základných práv

Key words

constitutional principles, rule of law, imposition of obligations, limits of fundamental rights

Úvod

V trestnom konaní je nevyhnutné rešpektovať a dôsledne uplatňovať ústavné princípy. Základné princípy trestného konania sú obsiahnuté predovšetkým v prvej vete článku 1 ods. 1 Ústavy SR, článku 2 ods. 2 a ods. 3 Ústavy SR, článku 13 ods. 1 až ods. 4 Ústavy SR, ako aj článku 7 ods. 2 a ods. 5 Ústavy

SR a článku 154c Ústavy SR. Bez pochopenia predmetných ústavných princípov, ktoré stanovujú ústavnoprávne limity pre zásahy do základných práv a slobôd (aj) v trestnom konaní, nie je možné správne interpretovať a ani aplikovať normy trestného práva.

Limitom konania orgánov činných v trestnom konaní a súdov pri objasňovaní a potrestaní páchatel'ov trestných činov je skutočnosť, že nesmú byť porušené základné práva a slobody fyzických osôb ani právnických osôb v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku, Ústavy SR, prípadne s ustanoveniami medzinárodných zmlúv, ktoré však upravujú možné obmedzenia ľudských práv a základných slobôd za jasne formulovaných podmienok. Zároveň nesmú byť porušené práva a slobody subjektov a strán trestného konania ani v rozpore s rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, a to Ústavného súdu SR a ESĽP^[1]. V podmienkach Slovenskej republiky však dochádza k opomínaniu doktríny pozitívneho záväzku štátu, ktorá implicitne vyplýva z Ústavy SR. Podľa Ústavného súdu SR, cit. „Pozitívny záväzok vyplývajúci aj z ďalších medzinárodných zmlúv, ktoré ratifikovala a vyhlásila alebo ktoré ratifikuje a vyhlási v svojej Zbierke zákonov Slovenská republika musí plniť, pokiaľ voči nemu neuplatní výhradu.“^[2].

Predmet Trestného poriadku a trestného konania

Predmet a účel Trestného poriadku^[3], ako aj rozsah tzv. trestnoprocesného vzťahu vznikajúci na jednej strane medzi orgánmi činnými v trestnom konaní alebo súdom, a na strane druhej subjektmi, ktoré sú trestným konaním dotknuté^[4], je upravený v § 1 nasledovne, cit. „Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.“.

V rámci úvahy *de lege ferenda* by bolo vhodné predmet Trestného poriadku doplniť, príkladmo nasledovne: „Trestný poriadok upravuje **práva a povinnosti pri postupe orgánov činných v trestnom konaní a súdov** a **práva a povinnosti subjektov a strán zúčastnených na trestnom konaní** tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických a právnických osôb, **ak tento zákon neustanovuje inak a zásahy do základných práv a slobôd sú nevyhnutné**.“.

Modifikovaním znenia predmetu Trestného poriadku, a to doplnením „(...) **práva a povinnosti pri postupe (...)**“ by zákonodarca prízvukoval ústavnoprávnu zásadu „čo nie je dovolené, je zakázané“, ktorá zásada štátne orgány striktne zaväzuje. Zdôraznením zákonom priznaných práv a určených povinností orgánom činným v trestnom konaní a súdom v predmete Trestného poriadku by sa akcentovala nevyhnutnosť dodržiavania predmetnej zásady, keďže táto predstavuje najčastejšie porušovanú ústavnú normu štátnymi orgánmi.

Úvaha o doplnení ustanovenia „(...) **práva a povinnosti subjektov a strán zúčastnených na trestnom konaní (...)**“ je determinovaná tým, že Trestný poriadok neupravuje len postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Doplnením by bola akcentovaná významnosť priznaných práv a povinností, ktoré subjektom a stranám trestného konania priznáva Trestný poriadok.

Navrhované doplnenie za čiarkou, cit. „**ak tento zákon neustanovuje inak a zásahy do základných práv a slobôd sú nevyhnutné**“ by vyžadovalo kumulatívne splnenie oboch podmienok. Predmet Trestného poriadku upravuje aj, cit. „(...) v trestnom konaní je nevyhnutné rešpektovať základné práva a slobody (...)“, avšak predmetná formulácia nekorešponduje s realitou, keďže v trestnom konaní dochádza k zásadným zásahom do základných práv a slobôd. Predmet Trestného poriadku požaduje rešpektovanie základných práv a slobôd, ktoré sú upravené v článkoch 12 až 54 Ústavy SR. Zároveň Ústava SR priznáva prednosť medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách pred zákonmi (aj pred Trestným poriadkom) za explicitne stanovených podmienok.

Adjektívnom „**nevyhnutné**“, v závere ustanovenia, sa podľa judikatúry Ústavného súdu SR rozumie postulát interpretácie a aplikácie v miere, ktorá je nevyhnutná v rámci demokratickej spoločnosti. Obmedzenie základného práva alebo slobody je nevyhnutné, ak cieľ obmedzenia nemožno inak dosiahnuť^[5]. Naopak, obmedzenie základného práva alebo slobody nie je nevyhnutné, ak účel obmedzenia, ktorý bol zavedený v záujme nastolenia spravodlivej rovnováhy medzi základnými právami a slobodami, ktoré sú vo vzájomnom konflikte, nie je možné dosiahnuť iným spôsobom, pri ktorom by sa dalo vyhnúť zavedeniu obmedzenia^[6].

K predmetu Trestného poriadku a k predmetu trestného konania je však nutné pristupovať diferencovane. Náležité určenie predmetu trestného konania má fundamentálny význam pre priebeh a výsledok procesu, taktiež sa tým významne posilňuje v ústavnoprávnom i trestnoprocesnom význame zásada zákonnosti, t. j. uplatňovať štátnu moc len v prípadoch a v medziach stanovených zákonom. V trestnom konaní nevyhnutne dochádza k zásahom do základných práv a slobôd, prípadne zásahom do ľudských práv a základných slobôd garantovaných medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Úvodné ustanovenie Trestného poriadku zdôrazňuje, že v trestnom konaní je nevyhnutné rešpektovať základné práva a slobody, či už fyzických osôb, alebo právnických osôb.

Predmetom trestného konania rozumieme tie skutočnosti, ktorými sa zaoberajú orgány činné v trestnom konaní (prokurátor a policajt) a súdy pri riešení jednotlivých trestných vecí. Meritórne otázky určujúce predmet trestného konania je možné formulovať nasledovne: 1. Stal sa určitý skutok, pri ktorom jestvuje podozrenie, že má znaky trestného činu? 2. Kto spáchal predmetný skutok? 3. Aký trest, prípadne ochranné opatrenie má byť podľa zákona uložené páchateľovi? Určenie predmetu trestného konania, ktorý úzko súvisí s predmetom Trestného poriadku, je nevyhnutné na to, aby sa súd a orgán činný v trestnom konaní zaoberal iba tými činnosťami a skutočnosťami, ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie účelu trestného konania s poukazom na článok 2 ods. 2 Ústavy SR^[7]. „*Správne zistenie skutkových okolností prípadu má kľúčový význam pre aplikáciu práva, pretože právo vychádza z faktov (ex facto ius oritur), resp. vo vulgárnejšej verzii „daj mi skutkové okolnosti a ja ti dám právo“ (da mihi factum, dabo tibi ius).*“^[8] Správne určenie predmetu trestného konania je zároveň významné aj pre uplatnenie procesnoprávnej zásady *ne bis in idem*.^[9]

Demokratický a právny štát

Prvá veta článku 1 ods. 1 Ústavy SR ustanovuje, cit. „*Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.*“. Princípy demokratického a právneho štátu predstavujú hodnotové požiadavky, ktoré ústavodarca kladie na Slovenskú republiku ako demokratický a právny štát a ako základné ústavné

princípy tvoria spolu materiálne jadro ústavy.^[10] **Demokracia definuje predpoklady a spôsoby tvorby pravidiel, právny štát definuje podmienky ich uplatňovania.**^[11]

Právny štát, ako verzia politického režimu, má dve vrstvy, keď na strane (nielen) občanov ho definuje **princíp slobody** v zmysle ústavnoprávnej zásady „čo nie je zakázané, je dovolené“ (*praeter legem*) obsiahnutej v článku 2 ods. 3 Ústavy SR, kým na strane verejnomocenských orgánov právny štát definuje **princíp legality** v zmysle ústavnoprávnej zásady „čo nie je dovolené, je zakázané“ (*secundum et intra legem*) obsiahnutej v článku 2 ods. 2 Ústavy SR.

Trestné konanie vychádza z myšlienok právneho štátu. Z hodnotového systému právneho štátu je možné dôvodiť, že sloboda môže byť zachovaná iba v prípade, že sa s ňou bude nakladať ako s najvyšším princípom, ktorý nesmie byť obetovaný účelnosti a jednotlivým výhodám.^[12]

K znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neoddeliteľne princíp právnej istoty, ktorého neopomenuteľným komponentom je nielen predvídateľnosť práva, ale aj legitímna predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci v súlade s právom a zákonom stanovenými požiadavkami. Táto predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci je vyjadrením maximy, na ktorej základe sa možno v demokratickom právnom štáte spoliehať na to, že vo svojej dôvere v platné právo nebude nikto sklamaný. Iba takto predvídateľné správanie naplňuje v praxi fungovanie materiálne chápaného demokratického i právneho štátu a vylučuje priestor pre prípadnú svojvoľu.^[13] Benátska komisia^[14] ako poradný orgán pre otázky ústavného práva vytvorený v rámci Rady Európy, sa vyjadrila k predmetnej problematike nasledovne, cit. „Bezpečnosť štátu a verejnosti sa dá efektívne zabezpečiť iba v demokracii, ktorá plne rešpektuje právny štát.“^[15]

V policajnom štáte, ako opaku právneho štátu, v predchádzajúcom odseku uvedené platí v obrátenom garde. V policajnom štáte establišment prenasleduje svojich politických oponentov, obmedzuje výkon združovacích a zhromažďovacích práv, kontroluje a podrobuje svojim pokynom justíciu, znemožňuje fungovanie občianskej spoločnosti, zasahuje do slobody vyznania, myslenia a prejavu, a podobne. Inak povedané, establišment kumuluje nad svojimi občanmi všetku možnú moc. V policajnom štáte je násilie alebo jeho hrozba nástrojom poriadku. Opačným pólom aj vo vzťahu k právnemu štátu, aj vo vzťahu k policajnému štátu, je anarchia, teda vláda bez pravidiel, ale kde je sloboda každého v permanentnom ohrození.^[16]

Podľa právneho názoru doc. JUDr. Radoslava Procházku, PhD., JSD (2018), cit. „Demokracia bez právneho štátu je redukovanou demokraciou, tak ako je právny štát bez demokracie redukovaným právnym štátom.“^[17]

Reduktívne chápanie právneho štátu, inými slovami formálny právny štát, sa sústreďuje iba na súlad postupu moci s vopred ustanovenými pravidlami, avšak neprihliada na ich obsah. Je jedno, či pravidlá, ktoré štátne orgány uplatňujú, zodpovedajú materiálным kritériám, dôležité je výlučne to, či tieto pravidlá uplatňujú predpísaným spôsobom. **Reduktívne chápanie demokracie** sa sústreďuje iba na jej kvantitatívne prvky a bezvýhradne ignoruje jej kvalitatívne predpoklady. Spoločným znakom je rezignácia na povinnosť chrániť osobnú autonómiu jednotlivca pred agresiou okolia, priama alebo konkludentná podpora takej agresie, ba dokonca aktívna organizácia takejto agresie, to všetko

motivované deklarovaným záujmom o blaho štátu ako takého, ktoré je sprevádzané jeho nekompromisným uprednostňovaním pred blahom jednotlivca. Vo vzájomnej kombinácii sa reduktívne chápanie právneho štátu s reduktívnym chápaním demokracie odráža v takom výkone verejnej moci, ktorá nedisponuje kvalifikovaným poverením a toto nedostatočné poverenie vykonáva v rozpore s účelom svojej existencie.^[18]

K demokracii a právnemu štátu sa vyjadrila Benátska komisia aj tak, že najlepším spôsobom boja proti tým, ktorí ohrozujú bezpečnosť štátu a verejnú bezpečnosť, nie je primárne a vo všetkých situáciách dať viac právomocí výkonným orgánom a obmedziť ľudské práva a slobody, ale **posilniť demokraciu a právny štát, ktoré sú presne určené na ochranu jednotlivca pred svojvoľnými a neprimeranými obmedzeniami jeho ľudských práv a slobôd zo strany štátnych orgánov**^[19].

Zásada „čo nie je dovolené, je zakázané“

Ústavnoprávna zásada „čo nie je dovolené, je zakázané“ (*secundum et intra legem*) je upravená v článku 2 ods. 2 Ústavy SR a patrí k ústavným normám, ktoré sú ojedinelé a majú zásadný význam pre spôsob uplatňovania Ústavy SR v celom jej rozsahu, ba až celého právneho poriadku Slovenskej republiky.

Orgán verejnej moci pri aplikácii zákona je **povinný najskôr preskúmať, či všeobecne záväzný právny predpis, ktorý ide aplikovať, môže vysvetliť tak, aby výklad bol v súlade s Ústavou SR**. Iba v prípade kladnej odpovede môže uplatniť svoju viazanosť zákonom podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy. Orgán verejnej moci pri korektnom naložení s ustanovením čl. 2 ods. 2 Ústavy SR nesmie porušiť Ústavu SR z dôvodu, že zákon mu to umožňuje či dokonca ukladá.^[20]

Ústava SR vo väčšine svojich ústavných noriem ustanovuje pravidlá, ktorých podrobnejšiu úpravu prenecháva na zákon, kedy však vykonávajúce zákony sa neraz od účelu ústavnej úpravy odkláňajú, dokonca v niektorých prípadoch tieto popierajú. Pokiaľ orgány verejnej moci uplatňujú predmetnú zásadu doslovne, prípadne ako vytrhnutú z kontextu Ústavy SR, a nerešpektujú príčinné súvislosti medzi relevantnými ústavnými normami, výsledkom je taká aplikácia právneho poriadku Slovenskej republiky, ktorá nie je súladná s Ústavou SR.^[21]

Ústavný súd SR vo vzťahu k článku 2 ods. 2 Ústavy SR, cit. „*Národná rada SR je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky.*“. Tento princíp sa vzťahuje (aj) na orgány činné v trestnom konaní a súdy v trestnom konaní. V ďalšom vo vzťahu k právomoci zákonodarného orgánu judikoval, cit. „*Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou.*“^[22]. Národná rada SR ako orgán štátnej moci **nesie zodpovednosť aj za neústavné výsledky jej činnosti**, tým viac, pokiaľ týmto neústavným výsledkom svojej činnosti nezabránila v čase, keď protiústavnosti ešte bolo možné zabrániť. Národná rada SR je viazaná Ústavou SR a zákonmi v rovnakej miere, ako všetky ďalšie orgány verejnej moci, orgány územnej samosprávy a ďalšie osoby. Národná rada SR môže konať výlučne v medziach Ústavy SR, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanovil zákon č. 350/1996 Zb. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.^[23]

Princíp zvrchovanosti Ústavy SR a zákona sa musí rešpektovať tak pri tvorbe právnych predpisov, ako aj pri ich aplikácii orgánmi verejnej moci, a tiež pri ich realizovaní všetkými subjektmi práva, subjekty

súkromného práva nevynímajúc. Rešpektovanie Ústavy SR je spojené s tzv. vyžarovaním ústavy do celého právneho poriadku, ktorý znamená, že **tak pri výklade zákonov, ako aj pri výklade podzákonných právnych predpisov sa musí uplatniť ústavnoprávny výklad týchto právnych predpisov, resp. ich jednotlivých ustanovení.** Rešpektovanie zákonov, prípadne ich jednotlivých ustanovení, ktoré sú v súlade s Ústavou SR, ako aj s Dohovorom^[24] pri aplikácii práva orgánmi verejného práva, je podstatou legality ako jednej zo základných záruk materiálneho právneho štátu.^[25]

Riešenou ústavnoprávnou zásadou sa neustanovuje iba príkaz adresovaný orgánom verejnej moci správať sa v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky a konať výlučne v medziach *expressis verbis* priznanej právomoci. Imanentnou súčasťou tohto princípu je aj príkaz, ktorý určuje orgánom verejnej moci uplatniť svoju právomoc vždy, keď je mu táto právomoc zverená. Orgánu verejnej moci sa v materiálnom právnom štáte neponecháva na jeho uváženie, či svoju kompetenciu vyplývajúcu mu z Ústavy SR alebo zákona uplatní, keďže uplatnenie právomoci na základe vlastnej úvahy, prípadne rozhodnutia orgánu verejnej moci je základom pre selektívne uplatňovanú spravodlivosť, ktorou sa popiera právna istota ako základ materiálneho právneho štátu. Zhrnúc, v materiálnom právnom štáte je povinnosťou každého orgánu verejnej moci konať, teda uplatniť svoju kompetenciu vždy, včas a v celom rozsahu.^[26]

Podľa konštantnej judikatúry najvyššej súdnej autority v Slovenskej republike – Ústavného súdu SR, cit. „*Ustanovenie čl. 2 ods. 2 Ústavy SR sa výslovne vzťahuje na štátne orgány. Implikované sa týka aj právneho postavenia občanov, ktorým zaručuje, že každý občan má právo na to, aby sa všetky štátne orgány voči nemu správali len spôsobom, ktorý im dovoľuje Ústava SR a ďalšie zákony.*“^[27]

Vo vzťahu k ústavnoprávnej zásade „čo nie je dovolené, je zakázané“ je možné poukázať na právny názor Žofčáka (2019), cit. „*Ospravedlnenie nezákonne vznesených obvinení, marenia úlohy verejným činiteľom, zneužívania právomocí verejného činiteľa, či porušovania Trestného zákona a Trestného poriadku, odporuje základným normám právneho štátu a vyvoláva zdesenie, kedy občan čelí roky trestnému konaniu, ktoré konanie nemá od počiatku oporu v zákone.*“^[28] Uvedený názor dopĺňame v tom zmysle, že zdesenie vyvolávajú aj trestné stíhania začaté bez existencie zákonného dôvodu. Tieto názory podporíme aj právnym názorom Ústavného súdu SR, cit. „*Na nezákonnosti nemožno stavať zákonnosť, in concreto na nesprávnom a nezákonnom úradnom postupe nie je možné postaviť zákonné rozhodnutie.*“^[29]

Zásada „čo nie je zakázané, je dovolené“

Adresátom článku 2 ods. 3 Ústavy SR, cit. „*Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.*“ sú fyzické osoby a právnické osoby, ktoré sa môžu správať vo vzťahu k orgánom verejnej moci podľa vlastného uváženia vždy, keď prameň práva, ktorý bol prijatý v súlade so zásadami materiálneho právneho štátu, týmto osobám neurčil povinnosť správať sa ustanoveným spôsobom za určených podmienok.^[30] Predmetný článok Ústavy SR ustanovuje ďalší z princípov materiálneho právneho štátu, ktorého účelom nie je vytvoriť právny základ pre protiprávne správanie, avšak jeho uplatnením možno každému priznať právo, ktoré je implikované v povinnosti explicitne uloženej orgánu verejnej moci^[31].

Vo vzťahu predovšetkým (avšak nielen) k trestnému konaniu je významným postulát spojený s obsahovou a hodnotou kvalitou právnej normy, ktorej úlohou je zaistiť primeranosť použitého právneho prostriedku, ktorý je implementovaný vo zvolenej legislatívnej regulácii, vo vzťahu k legitímnemu cieľu sledovanému zákonodarcom (ním deklarovaným) a súlad takto zvoleného legislatívneho opatrenia s Ústavou SR stanovenými princípmi a demokratickými hodnotami vytvárajúcimi koncept materiálneho právneho štátu.^[32]

Ústavnoprávny princíp „čo nie je zakázané, je dovolené“ sa vzťahuje na subjekty zúčastňujúce sa trestného konania (aj) v predsúdnom konaní, avšak s výnimkou orgánov verejnej moci. Ako príklad nesprávneho postupu je možné uviesť nezákonnú výzvu policajta, ku ktorej sa vyjadril prokurátor Okresnej prokuratúry Bratislava V vo veci vedenej pod sp. zn. PV 349/2014/1105-12 zo dňa 11. júla 2014 nasledovne, cit. „Ak by bolo sankcionované neuposlušnosť nezákonnej výzvy orgánu verejnej moci, právny poriadok by sa stal nepredvídateľným a prestal by plniť svoju funkciu, pretože právom by nebolo to, čo hovorí zákon, ale ad hoc presadenie názoru silou.“. Výzvou sa rozumie opatrenie vykonané verejným činiteľom na základe zákona, ktoré je v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými zmluvami (dohovormi), ktorými je Slovenská republika viazaná. Materiálny právny štát sa nezakladá na zdanlivom dodržiavaní práva, či na formálnom rešpektovaní jeho obsahu spôsobom, ktorý predstiera súlad právne významných skutočností s právnym poriadkom. Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v uvádzaní platného práva do súladu so základnými hodnotami demokraticky usporiadanej spoločnosti a následne v dôslednom uplatňovaní platného práva bez výnimiek založených na účelových dôvodoch.^[33]

Každý právny inštitút (aj) verejného práva sa musí interpretovať a následne aplikovať tak, aby jeho výklad a uplatňovanie bolo odvodené zo zásad materiálneho právneho štátu. Pokiaľ sa tak nedeje, kým sa právo neuplatňuje orgánmi verejnej moci, prípadne sa uplatňuje týmito orgánmi na základe formálnych znakov, takýto štát nemožno kvalifikovať ako materiálny právny štát.^[34]

Ukladanie povinností, vymedzenie a obmedzenie základných práv a slobôd

Ustanovenie článku 13 Ústavy SR je zaradené do druhej hlavy prvého oddielu Ústavy SR a upravuje všeobecné ustanovenia vo vzťahu k základným právam a slobodám. Účelom predmetného článku je **poskytnúť ochranu jednotlivcom (fyzickým a právnickým osobám) pred verejnou mocou**, avšak na druhej strane, toto ustanovenie nemá poskytovať ochranu opačným smerom – orgánom verejnej moci pred ukladaním povinností.^[35]

Článok 13 ods. 1 Ústavy SR má dvojaký význam, keďže sa týka formálnej podmienky ustanovovania povinností a taktiež sa vzťahuje na materiálnu stránku určovania povinností, ktoré súvisia so základnými právami a slobodami upravenými v Ústave SR. Formálnou podmienkou sa určuje sila prameňa práva, ktorou je možné zasiahnuť do základného práva alebo slobody garantovaného ústavnou normou. Predmetným článkom sa určuje jedna formálna a jedna materiálna podmienka, ktorá sa musí pri ukladaní povinnosti splniť. **Formálnou podmienkou je uloženie povinnosti v uznanom prameni práva**, a to

a, zákonom (článok 13 ods. 1 písm. a) Ústavy SR),

b, vykonávacím právnym predpisom vydaným na základe výslovného splnomocnenia ustanoveného v

zákoně a (kumulatívne) v rozsahu udeleného splnomocnenia (článok 13 ods. 1 písm. a) Ústavy SR), c, medzinárodnou zmluvou uvedenou v taxatívnom výpočte článku 7 ods. 4 Ústavy SR, pokiaľ priamo zakladá povinnosti fyzických, resp. právnických osôb (článok 13 ods. 1 písm. b) Ústavy SR), a napokon, d, nariadením vlády Slovenskej republiky (článok 13 ods. 1 písm. c) Ústavy SR).

Za účelom ochrany základných práv a slobôd je nevyhnutné **článok 13 ods. 1 písm. a) Ústavy SR** interpretovať striktné ako ústavnú normu, ktorá umožňuje uložiť povinnosť zákonom, alebo v podzákonnom predpise výhradne *secundum et intra legem* (t. j. v súlade s ústavnoprávnou zásadou „čo nie je dovolené, je zakázané“), a to pri splnení postulátu formálnej podmienky v podobe splnomocnenia explicitne uvedeného v zákone, a zároveň za podmienky splnenia náležitej kvality takto udeleného splnomocnenia. Kvalita udeleného splnomocnenia v zákone je dosiahnutá výlučne vtedy, ak splnomocnenie vymedzí jednoznačné hranice, v ktorých je podzákonná právna úprava prípustná. **Ukladanie povinnosti zákonom je však explicitne podmienené zachovaním základných práv a slobôd.**^[36] Z judikatúry Ústavného súdu SR vyplýva, cit. „Povinnosti môžu byť ukladané v podzákonných predpisoch, ale nie na základe podzákonných predpisov.“^[37]

V právnom štáte nielen tvorba zákonov, ale aj tvorba ďalších (podzákonných) všeobecne záväzných právnych predpisov, podlieha rovnakému pravidlu, podľa ktorého ak ministerstvo alebo iný ústredný orgán štátnej správy uplatní svoju právomoc podľa čl. 123 Ústavy SR v nesúlade s iným ustanovením Ústavy SR, poruší tým aj článok 1 ods. 1 Ústavy SR^[38]. Skutočnosť, že Ústava SR je právnym predpisom najvyššej právnej sily, znamená pri tvorbe právnych predpisov fundamentálnu požiadavku, aby právne predpisy neodporovali Ústave SR. Zákony prijaté na základe Ústavy SR a v jej medziach potom naplňajú druhú časť tejto zásady, a to zvrchovanosť zákona, ktorá sa dotýka predovšetkým tvorby tzv. delegovanej (podzákonnej) legislatívy a bezprostrednej realizácie a aplikácie zákonov.^[39] Obsahom princípu zvrchovanosti zákona je na jednej strane vytvorenie hierarchie právnych predpisov z hľadiska ich právnej sily, a na strane druhej postulát, aby právny predpis nižšej právnej sily neodporoval právnemu predpisu vyššej právnej sily.^[40]

Ustanovenie článku 13 ods. 1 písm. b) a c) Ústavy SR kladie na interpretáciu vyššie nároky, ako sa môže na prvý pohľad zdať.

Doslovný výklad **článku 13 ods. 1 písm. b) Ústavy SR** navodzuje zdanie, že výlučne taxatívne uvedené medzinárodné zmluvy obsiahnuté v článku 7 ods. 4 Ústavy SR môžu byť prameňom práva, ktorými je možné ustanoviť povinnosť. Reštriktívny výklad článku je však potrebné nahradiť extenzívnym výkladom. Článkom 7 ods. 5 Ústavy SR je určená doložka prednosti pre tie medzinárodné zmluvy, ktoré spĺňajú v tejto ústavnej norme uvedené podmienky, kedy ich splnením sa zakladá prednosť medzinárodnej zmluvy pred zákonmi Slovenskej republiky, avšak nie prednosť pred Ústavou SR, ako sa mnohí nesprávne domnievajú.

Ustanovenie **článku 13 ods. 1 písm. c) Ústavy SR** plní tzv. dvojedinú úlohu, keď určuje právnu silu prameňa práva, ktorým je nariadenie Vlády SR, ako aj orgán štátu s právomocou predmetný prameň práva vydať, opäť Vláda SR. Pri vytrhnutí z kontextu sa môže javiť, že článok 13 ods. 1 písm. c) umožňuje ukladať povinnosti nariadením Vlády SR, a zároveň, že nie je vydávanie týchto nariadení podmienené zachovaním základných práv a slobôd. Mnoho základných práv a slobôd odkazuje na zákon, príkladmo

článok 16 ods. 1 Ústavy SR, článok 17 ods. 2, 3, 5, 6 Ústavy SR, článok 40 Ústavy SR, ako aj ďalšie ústavné normy v spojení s článkom 51 ods. 1 Ústavy SR, atď. Ústavou SR *expressis verbis* podmienené vymedzenie alebo obmedzenie základného práva alebo slobody formou zákona má za následok, že zásah do základného práva alebo slobody sa nemôže vykonať nariadením Vlády SR podľa článku 13 ods. 1 písm. c) Ústavy SR, a to s poukazom na generálne pravidlo výkladu a aplikácie ústavnej normy, podľa ktorej **Ústava SR predstavuje právny celok a každé ustanovenie Ústavy SR sa musí interpretovať vo vzájomnej súvislosti všetkých ústavných noriem**, medzi ktorými existuje kauzálny nexus.^[41]

Vláda SR môže nariadením určiť iba také povinnosti, ktorými sa základné práva a slobody garantované Ústavou SR neobmedzia, keďže ústavnoprávne predpoklady **vymedzenia a obmedzenia základných práv a slobôd sú predmetom osobitnej úpravy v článku 13 ods. 2 až ods. 4 Ústavy SR** a Ústava SR v nich výslovne umožňuje iba také obmedzenia, ktoré určí zákon.^[42] Predchádzajúce konštatovanie je podporené aj nálezom Ústavného súdu, cit. „*Pokiaľ ide o realizáciu ústavného príkazu povinnosti ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd vyplývajúceho z čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy, nemôže byť vo všeobecne záväznom nariadení uložená nová povinnosť, ktorá neexistuje v zákone. Nerešpektovanie uvedeného príkazu by znamenalo negáciu zvrchovanosti zákona, a tým popretie samotného princípu právneho štátu.*“^[43]

Materiálnou podmienkou, ktorá sa pri ukladaní povinnosti v súlade s Ústavou SR musí splniť, je zachovanie základného práva alebo slobody. Pokiaľ sa povinnosťou poprie základné právo alebo sloboda, materiálna podmienka ustanovená v článku 13 ods. 1 Ústavy SR nie je splnená. Za popretie základného práva alebo slobody v materiálnom právnom štáte nie je možné označiť iba zrušenie základného práva alebo slobody, ale aj uloženie takej povinnosti, ktorej splnenie má za následok, že základné právo alebo sloboda sa pre oprávnenú osobu stane nedostupné, prípadne pred orgánom verejnej moci nevymožiteľné. Za povinnosť nemožno označiť príkaz zdržať sa uplatnenia svojho práva, ako ani príkaz strpieť nerešpektovanie svojho práva orgánom verejnej moci, prípadne treťou osobou.^[44]

Účelom úpravy **článku 13 ods. 2 Ústavy SR** je stanovenie formálnej záruky obmedzenia základných práv a slobôd. Na rozdiel od uloženia povinnosti Ústavou SR predpokladaným spôsobom (článok 13 ods. 1 Ústavy SR) musí mať ústavne konformné obmedzenie základného práva alebo slobody formu zákona.^[45] Materiálnym predpokladom obmedzenia základného práva alebo slobody je súlad úpravy s konkrétnymi podmienkami, ktoré vo vzťahu k základným právam alebo slobodám ustanovuje Ústava SR. Ustanovenie článku 13 ods. 2 Ústavy SR **slúži predovšetkým na to, aby iné orgány ako Národná rada SR nemohli výkon základných práv a slobôd podrobiť akýmkoľvek obmedzeniam idúcim nad rámec zákona.**^[46] V uvedenom kontexte vyjadril svoj právny názor aj Ústavný súd SR, cit. „*Zákon nemôže splnomocniť orgán výkonnej moci na vydanie predpisu nižšej právnej sily, ktorý by určoval medze základných práv a slobôd*“^[47].

Dikcia ústavnej normy obsiahnutá v článku 13 ods. 2 Ústavy SR prelína **podmienky vymedzenia základného práva a slobody s postulátmi obmedzenia** základného práva a slobody. Pre interpretáciu a uplatnenie ústavných noriem, ktoré sú obsiahnuté v článku 13 ods. 2 Ústavy SR, cit. „*Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.*“

v článku 13 ods. 3 Ústavy SR, cit. „*Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.*“ a v článku 13 ods. 4 Ústavy SR, cit. „*Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.*“, **má významný význam rozlíšenie medzi vymedzením základného práva a slobody (článok 13 ods. 2 Ústavy SR) a obmedzením základného práva a slobody (článok 13 ods. 3 a ods. 4 Ústavy SR).**

Účelom vymedzenia základného práva a slobody je najmä odlíšiť tie spoločenské vzťahy, ktoré nie sú pod ochranou Ústavy SR^[48], kým obmedzením základného práva sa rozumie ingerencia do priestoru vymedzeného práva, t. j. medzi hranice, ktorými je predmetné právo a sloboda vymedzená.

Základné práva a slobody sa vymedzujú účelom práva a slobody, kým tieto sa následne obmedzujú tak, aby bol zachovaný základný účel práva a slobody. Podmienky obmedzovania základných práv a slobôd sú upravené dvomi spôsobmi, a to ako všeobecné podmienky, prípadne osobitné podmienky. **Všeobecné podmienky obmedzovania** základných práv a slobôd sú jednotné pre všetky Ústavou SR garantované základné práva a slobody, ktorých ústavná úprava nezahŕňa osobitné podmienky obmedzovania. Z uvedeného vyplýva, že takéto základné práva alebo slobody možno obmedziť z akéhokoľvek ústavne relevantného dôvodu, pokiaľ rešpektujú ustanovenia článkov 13 ods. 2 až ods. 4 Ústavy SR.^[49] Na druhej strane, **osobitné podmienky obmedzovania** základných práv a slobôd sú inkorporované do ustanovení, ktoré zaručujú základné právo alebo slobodu, príkladom článok 21 ods. 2 Ústavy SR, článok 23 ods. 3 Ústavy SR. Pokiaľ Ústava SR určuje osobitné podmienky obmedzenia základných práv alebo slobôd, vylučuje tým uplatnenie všeobecných obmedzujúcich podmienok.

V článku 13 ods. 3 Ústavy SR, cit. „*Zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.*“ je inkorporovaná jedna z podmienok, ktorej splnením dochádza k ústavnoprávne konformnému obmedzeniu základných práv a slobôd. Táto podmienka je odvodená od všeobecného ústavného princípu rovnosti upraveného v článku 12 ods. 1 Ústavy SR, ktorý sa neuplatní len pri tvorbe a prijímaní zákonov Národnou radou SR, ale takisto aj v aplikačnej praxi.^[50] Ústavný súd SR vo svojom náleze sp. zn. PL 37/95 uviedol „*Princíp generality právnej normy spočíva aj v tom, že ňou ustanovené obmedzenia musia mať všeobecný charakter. Podľa čl.13 ods. 3 ústavy, zákonné obmedzenia základných práv musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú rovnaké podmienky, t.j. prípady druhovo rovnaké. Túto požiadavku musí zákonodarca rešpektovať už pri prijímaní zákona.*“^[51].

Obmedzenia základných práv a slobôd môžu byť použité v zmysle článku 13 ods. 4 Ústavy SR len na stanovený cieľ. Uvedené vyplýva z článku 18 Dohovoru^[52], podľa ktorého obmedzenia môžu byť použité len na dosiahnutie cieľa, na ktorý boli určené.^[53] Ústavný súd SR vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 3/00 uviedol, že „*zmysel a podstata základného práva alebo slobody sú teda rešpektované vtedy, ak nedôjde k zneužitiu obmedzenia k inému účelu, než pre ktorý bolo ustanovené. Je ústavným limitom pre takú mieru obmedzení základných práv a slobôd, ktorá zachováva ich podstatu a zmysel. Prípady kolízie základných práv sa potom riešia prostredníctvom uplatňovania princípu proporcionality, ktorý spočíva v hľadaní spravodlivej rovnováhy medzi závažnosťou obmedzenia základného práva a hodnotou cieľa obmedzením práva sledovaného.*“^[54]

Závazky vyplývajúce z nadnárodných a medzinárodných zmlúv

V Ústave SR sú zakotvené tri **doložky prednosti**, pomocou ktorých upravuje vzťah právnych predpisov SR k všeobecne záväzným právnym predpisom prijatým orgánmi medzinárodných a nadnárodných organizácií. Práve článkom 7 ods. 2 Ústavy SR je vyjadrená prvá z nich, ktorá upravuje vzťah slovenského práva k právu Európskej únie. Druhú doložku prednosti môžeme pozorovať vo vzťahu slovenského práva k medzinárodným zmluvám uvedeným vo výpočte článku 7 ods. 4 Ústavy SR. Tretia doložka je vyjadrená v článku 154c Ústavy SR a týka sa vzťahu slovenského práva k medzinárodným zmluvám o ľudských právach a základných slobodách, ktoré československý štát alebo neskôr Slovenská republika ratifikovala najneskôr 30. júna 2001.^[55]

Právny účinok doložky prednosti vzniká *ex constitutione*, čo znamená, že nato aby Slovenská republika bola právne záväzným aktom Európskej únie viazaná, nie je potrebná jeho implementácia do nášho právneho poriadku.^[56] Článok 7 ods. 2 Ústavy môžeme považovať za ústavný základ pôsobenia práva Európskej únie v našom právnom poriadku. Súdny dvor Európskej únie vo svojej judikatúre priznáva právnemu poriadku Európskej únie priamy účinok a takisto bezprostrednú aplikačnú prednosť pred právnymi poriadkami členských štátov.^[57] V prípade právne záväzných aktov EÚ, ktoré vyžadujú implementáciu do nášho právneho poriadku, tieto nemajú spôsobilosť na uplatnenie doložky prednosti, keďže súčasťou nášho právneho poriadku sa stanú až po ich implementácii v podobe zákona alebo nariadenia Vlády SR.^[58]

Doložka prednosti obsiahnutá v článku 7 ods. 5 Ústavy SR má, v komparácii s doložkou prednosti obsiahnutou v článku 7 ods. 2 Ústavy SR, odlišný charakter. Na to, aby Slovenská republika bola medzinárodnou zmluvou v zmysle článku 7 ods. 5 Ústavy SR viazaná, podlieha najprv schváleniu Národnou radou SR.^[59]

Aj doložka prednosti vyjadrená v článku 154c Ústavy SR, rovnako ako doložka prednosti upravená v článku 7 ods. 2 Ústavy SR, má právne účinky *ex constitutione*. Je nutné uviesť, že v prípade článku 154c Ústavy SR majú pred zákonmi SR prednosť len také medzinárodné zmluvy, ktoré spĺňajú podmienky uvedené v tomto článku. Musí ísť o medzinárodnú zmluvu o ľudských právach a základných slobodách, ktoré poskytujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd a zároveň o podmienku, že túto zmluvu Slovenská republika ratifikovala a vyhlásila spôsobom ustanoveným zákonom pred 1. júlom 2001.

Medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky častokrát prehliada pri normotvornej činnosti aj zákonodarca, keďže mnohé zo významných ustanovení Trestného poriadku nezosúladiť s týmito záväzkami. V uvedenom kontexte poukazujem na právny názor emeritného sudcu Ústavného súdu SR, doc. JUDr. Jána Drgonca, DrSc. (2019), cit. „Ak Národná rada SR prijme zákon, ktorý nie je v súlade s medzinárodným dohovorom o ľudských právach a základných slobodách, ktorý Slovenská republika ratifikovala a vyhlásila spôsobom ustanoveným zákonom, Národná rada SR nekoná ako zákonodarný orgán právneho štátu.“^[60]

Zákonodarca príkladmo nepriznáva rovnaký rozsah procesných práv osobe podozrivej zo spáchania trestného činu, ako obvinenému. Nesúlados právnej úpravy s medzinárodnými záväzkami

(v niektorých prípadoch aj s právami priznanými Ústavou SR), dochádza k porušovaniu Dohovoru, *hoc est* k porušovaniu doktríny pozitívneho záväzku štátu, ktorá vyplýva príkladmo z rozhodovacej činnosti ESĽP. Článok 1 Dohovoru interpretuje ESĽP tak, že vysokým zmluvným stranám Dohovoru ukladá negatívny aj pozitívny záväzok, kedy pozitívny záväzok spočíva v tom, že štát musí konať tak, aby zabezpečil ľudské práva a slobody. Povedané inými slovami, nejde len o explicitne indikované pozitívne záväzky obsiahnuté v texte Dohovoru, **ale aj o implikované záväzky vyplývajúce z výkladu znenia Dohovoru – z rozhodovacej činnosti ESĽP**^[61]. Aj nečinnosť štátu možno považovať za porušenie Dohovoru, pokiaľ má za následok ignoráciu priznaných práv.^[62] Podľa Drgonca (2019), cit. „Ústavný pozitívny záväzok v slovenskom ústavnom poriadku existuje, ale uplatňuje sa dosť vľahne. Dokonca obvykle sa ani nespomína jeho existencia.“^[63]

Záver

V aplikačnej praxi (predovšetkým) pri činnosti orgánov činných v trestnom konaní, avšak v niektorých prípadoch aj pri činnosti všeobecných súdov, dôležitosť nielen základných práv a slobôd, ale aj ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky, je prehliadaná. Nie je možné určiť, či sa tak deje z nevedomosti o existencii ústavných princípov, ústavných noriem, prípadne doktríny pozitívneho záväzku štátu, alebo z dôvodu nesprávnej interpretácie jednotlivých ustanovení Ústavy SR, ev. noriem medzinárodných zmlúv, ktoré môžu mať dopad nielen na samotné trestné konanie, ale predovšetkým na osobu, proti ktorej sa trestné konanie vedie. Orgány aplikujúce trestnoprávne normy majú povinnosť pred ich aplikovaním skúmať, či sú tieto v súlade nielen s úniou právom a medzinárodnými záväzkami, ale predovšetkým s najvyšším zákonom – Ústavou Slovenskej republiky z hľadiska hierarchie právnych predpisov v podmienkach našej republiky. Napokon, prípadným porušením ústavných princípov (i ústavných noriem) pri normotvornej činnosti zákonodarcu dochádza k popretiu materiálne chápaného demokratického a právneho štátu.

Zoznam použitej literatúry

Knižničné zdroje

1. ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L., – ŠIMOVČEK, I. – BURDA, E. et al. *Trestný poriadok I. Komentár. § 1 – 195*. Bratislava: C. H. Beck, 2021. s. 1232. ISBN 978-80-89603-88-6.
2. DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár*. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012. s. 1620. ISBN 978-80-891-2273-8.
3. DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019. s. 1792. ISBN 978-80-89603-74-9.
4. OROSZ, L. – SVÁK, J. et al. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, s. 892. ISBN 978-80-571-0380-6.
5. PROCHÁZKA, R. – KÁČER, M. *Teória práva*. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018. s. 320. ISBN 978-80-89603-73-2.
6. SVÁK, J. – CIBULKA, Ľ. – KLÍMA, K. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Všeobecná časť*. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2009. s. 984. ISBN 978-80-89363-35-3.

- SVÁK, J. – KUKLIŠ, P. – BALOG, B. – SURMAJOVÁ, Ž. *Teória a prax legislatívy*. rozšírené vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2012. s. 440. ISBN 978-80-89447-65-7.

Články

- ČIČ, M. et al. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. [online]. Eurokódex s.r.o., 2012 [cit. 2022-21-08]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-ustavneho-zakona-c-460-1992-Zb.htm?fid=1464316&znenie=2012-09-01#content>
- DRGONEC, J. *Ústavné a únieové právo v ochrane základných práv a slobôd. (Výslnie a tiene Charty základných práv Európskej únie)*. [online]. Justičná revue, 69, 2017, č. 1, s. 1 – 27. [cit. 2022-30-09]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Ustavne-a-uniove-pravo-v-ochrane-zakladnych-prav-a-slobod-Vyslnie-a-tiene-Charty-zakladnych-prav-Europskej-unie.html>
- ŽOFČÁK, M.: *Nezákonné a nepoužiteľné dôkazy v trestnom konaní*. [online]. In Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 14. a 15. februára 2019: Legality and Admissibility of Evidence in Criminal Proceeding. [cit. 2022-02-13]. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF_2019/ZBO_RNIK_sekcia_2_Trestne_pravo_FINAL_FINAL.pdf

Judikatúra

- Nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. IV. ÚS 690/2001 z 27. marca 2003
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. ÚS 8/1994 zo 6. októbra 1994
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 32/1995 zo 7. novembra 1996
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 37/1995 zo 12. septembra 1996
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 8/1996 zo 4. septembra 1996
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 48/1997 zo 7. januára 1998
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 15/1998 z 11. marca 1999
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 3/2000 zo 24. apríla 2001
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 4/2002-19 z 20. mája 2002
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 100/2002 z 30. januára 2003
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 16/2005 z 2. júla 2008
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 17/2008 z 20. mája 2009
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 76/2011 z 20. apríla 2011
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 10. decembra 2014
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 7/2017 z 31. mája 2017

16. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 327/2018 z 19. septembra 2018

17. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 86/2020 z 8. septembra 2020

Internetové zdroje

1. *On the Protection of Human Rights in Emergency Situations*. CDL-AD(2006)016. [online]. Council of Europe. European Commission for Democracy Through Law. Strasbourg, Opinion No. 359/2005: 4 April 2006. Venice Commission at its 66th Plenary Session (Venice, 17-18 March, 2006). [cit. 2022-09-24]. Dostupné na:
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2006\)015.aspx](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2006)015.aspx)
2. *Rule of Law Checklist*. Venice Commission. CDL-AD(2016)007rev. [online]. Council of Europe. European Commission for Democracy Through Law. Strasbourg, Study No. 711/2013: 18 March 2016. [cit. 2022-07-01]. Dostupné na:
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e)

Poznámky pod čiarou

[1] Európsky súd pre ľudské práva

[2] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 8/1996 zo 4. septembra 1996

[3] Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

[4] Čentéš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I. et al., Trestný poriadok I. Komentár. § 1 – 195, Bratislava: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-89603-88-6, s. 1

[5] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 15/1998 z 11. marca 1999

[6] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 279

[7] Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov

[8] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 86/2020 z 8. septembra 2020

[9] Čentéš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I. et al., Trestný poriadok I. Komentár. § 1 – 195, Bratislava: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-89603-88-6c, s. 1

[10] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 7/2017 z 31. mája 2017

[11] Procházka, R., Káčer, M., Teória práva, 2. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-89603-73-2, s. 72

[12] Čentéš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I. et al., Trestný poriadok I. Komentár. § 1 – 195, Bratislava: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-89603-88-6, s. 7

[13] Nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. IV. ÚS 690/2001 z 27. marca 2003

[14] Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva

[15] *Rule of Law Checklist. Venice Commission. CDL-AD(2016)007rev.* [online] Council of Europe. European Commission for Democracy Through Law. Strasbourg, Study No. 711/2013: 18 March 2016. [cit. 2022-07-01]. Dostupné na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e)

[16] Procházka, R., Káčer, M., *Teória práva*, 2. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-89603-73-2, s.72

[17] *Ibidem*, s. 73.

[18] *Ibidem*, s. 73.

[19] *On the Protection of Human Rights in Emergency Situations. CDL-AD(2006)016.* [online] Council of Europe. European Commission for Democracy Through Law. Strasbourg, Opinion No. 359/2005: 4 April 2006. Venice Commission at its 66th Plenary Session (Venice, 17-18 March, 2006). [cit. 2022-09-24]. Dostupné na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2006\)015.aspx](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2006)015.aspx)

[20] Drgonec, J., *Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 272

[21] *Ibidem*, 272 s.

[22] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 32/1995 zo 7. novembra 1996

[23] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 76/2011 z 20. apríla 2011

[24] Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

[25] Svák, J., Cibulka, Ľ., Klíma, K., *Ústavné právo Slovenskej republiky, Všeobecná časť*, 2. vydanie, Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2009, ISBN 978-80-89363-35-3, s. 428.

[26] Drgonec, J., *Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 273

[27] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 48/1997 zo 7. januára 1998

[28] Žofčák, M., *Nezákonné a nepoužiteľné dôkazy v trestnom konaní*, [online], In Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 14. a 15. februára 2019: Legality and Admissibility of Evidence in Criminal Proceeding. [cit. 2022-02-13]. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/BPF_2019/ZBORNIK_sekci_a_2_Trestne_pravo_FINAL_FINAL.pdf

[29] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 327/2018 z 19. septembra 2018

[30] Drgonec, J., *Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 279

[31] *Ibidem*, s. 279.

[32] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 17/2008 z 20. mája 2009 (*mutatis mutandis* I. ÚS 17/99, I. ÚS 44/99, PL. ÚS 22/06)

[33] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 17/2008 z 20. mája 2009

[34] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 212-213

[35] Ibidem, s. 392.

[36] Ibidem, s. 393.

[37] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 10/2014 z 10. decembra 2014

[38] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 4/2002-19 z 20. mája 2002

[39] Svák, J., Cibulka, L., Klíma, K., Ústavné právo Slovenskej republiky, Všeobecná časť, 2. vydanie, Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2009, ISBN 978-80-89363-35-3, s. 423 – 424

[40] Svák, J., Kukliš, P., Balog, B., Surmajová, Ž., Teória a prax legislatívy, 3. rozšírené vydanie, Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2012, ISBN 978-80-89447-65-7, s. 311.

[41] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 394

[42] Ibidem, s. 395.

[43] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 100/2002 z 30. januára 2003

[44] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 395

[45] Ibidem, s. 396.

[46] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 16/2005 z 2. júla 2008 (*mutatis mutandis* PL. ÚS 10/2013, PL. ÚS 22/2020-104)

[47] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 8/1994 zo 6. októbra 1994

[48] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Komentár, 3. vydanie, Šamorín: Heuréka, 2012, ISBN 978-80-891-2273-8, s. 290.

[49] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 398

[50] Orosz, L., Svák, J. et al., Ústava Slovenskej republiky. Komentár, Zväzok I, Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, ISBN 978-80-571-0380-6, s. 143 – 144

[51] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 37/1995 zo 12. septembra 1996

[52] Článok 18 Dohovoru: „Obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené práva a slobody, nesmú sa využívať na iný účel než na ten, na ktorý boli určené.“.

[53] Čič, M. et al., Komentár k Ústave Slovenskej republiky, [online], Eurokódex s.r.o., 2012 [cit. 2022-21-08], Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-ustavneho-zakona-c-460-1992-Zb.htm?fid=1464316&znenie=2012-09-01#content>

[54] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL ÚS 3/2000 zo 24. apríla 2001

[55] DRGONEC, J. *Ústavné a únieové právo v ochrane základných práv a slobôd. (Výslnie a tiene Charty základných práv Európskej únie)*. [online]. Justičná revue, 69, 2017, č. 1, s. 1 – 27. [cit. 2022-30-09]. Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Ustavne-a-uniove-pravo-v-ochrane-zakladnych-prav-a-slobod-Vyslnie-a-tiene-Charty-zakladnych-prav-Europskej-unie.html>

[56] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 247

[57] Orosz, L., Svák, J. et al., Ústava Slovenskej republiky. Komentár, Zväzok I, Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, ISBN 978-80-571-0380-6, 93 s

[58] Čič, M. et al., Komentár k Ústave Slovenskej republiky, [online], Eurokódex s.r.o., 2012 [cit. 2022-21-08], Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/eurokodex-komentar/Eurokodex-komentar-ustavneho-zakona-c-460-1992-Zb.htm?fid=1464316&znenie=2012-09-01#content>

[59] Drgonec, J., Ústavné a únieové právo v ochrane základných práv a slobôd. (Výslnie a tiene Charty základných práv Európskej únie), [online], Justičná revue, 69, 2017, č. 1, s. 1 – 27, [cit. 2022- 30-09], Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Ustavne-a-uniove-pravo-v-ochrane-zakladnych-prav-a-slobod-Vyslnie-a-tiene-Charty-zakladnych-prav-Europskej-unie.html>

[60] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 247

[61] Ibidem, s. 215.

[62] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 8/1996 zo 4. septembra 1996

[63] Drgonec, J., Ústava Slovenskej republiky. Veľké komentáre. Teória a prax, Druhé prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-89603-74-9, s. 230